

vedi kaj pokazati, ampak določiti, katerih sort naj se v bodočnosti držimo. Vsaj nam ne bode trebalo drugega kot na podlagi dobljenih vestnih poročil izbrati sorte, ki se pri nas izvrstno ponašajo. Hvala Bogu, vse važnejše sorte jabolk imamo vže tako na Kranjskem, zato so skrbeli zaslužni sadjarji, kakor Pirc, Pintar, Homan, Kulavic, Dolenc (na Slapu), Rorman (v Dobruški vasi) i. t. d., torej poskušnje so tu, treba nam je le izbirati. To delo pa ni majhno in tudi ne bode tako hitro zvršeno, ne smemo ga čakati, ampak pridno naprej drevje saditi. Pa katero? Nekaj svojih izkušenj uže imamo; v zadnjem listu smo pisali, da nam ugajajo mašanckarji, čebularji, tofeljni, voščenke; zraven teh sort pa z mirno vestjo tudi lahko sadimo sorte, ki so Štajercem priporočene, kajti Štajerci imajo podnebne in zemeljske razmere skoraj povsem podobne našim. Vse to nas je napotilo, da hočemo poročati našim sadjarjem o jabolčnih sortah, katere priporoča grof Attems za saditev na Štajerskem. Sadjarji naj se naših nasvetov držijo, iz popisa posameznih sort v naslednjim članku pa lahko razvidijo, katera jim bode najbolje ugajala. Ako hočemo prispeti v sadjarstvu do želenega cilja, držati se moramo načela, ki ga ima c. kr. avstrijsko sadjarsko društvo: „Malo sort, ki so dobre in porabne in proč z nerabno mešanico brezštevilih sort.“

Štajercem priporočene jabolčne sorte, ki pa tudi drugod ugajajo.

V naslednjem podajemo našim č. čitateljem imena in popis jabolčnih sort, koje grof Attems na podlagi dolgoletnih izkušenj in preiskavanj priporoča kot najboljše in to posebno gledé kupčijskih razmer:

1. Zimski mašanckar. (Gambovec.) Raste v vsaki legi, tudi na polji, zori v decembru in se drži do spomladi. Izvrstna namizna, kupčijska in povsod razširjena sorta. Mašanckar poznan je po celem svetu ter ga dobro plačujejo. Odtrgan sad je zelen, a obležan je zlato rumen; meso je sočno in močno dišeče. Drevo je močne rasti, zdravo in vsako drugo leto bogato obrodi. Mašanckar je le za visoko debelnato vzgojo, krono ima široko, z visečimi vejami, cepiti ga je le na divjak.

2. Angleška zimska zlata parména. Raste tudi v mrzlejši legi, v vsaki zemlji, na polju in ob cesti. Zori meseca oktobra in se drži do marca. Namizna, gospodarska in izvrstna kupčijska sorta, tudi dobra za sušenje. Sad je zelo čislan in ga dobro plačujejo. Drevo je močne in lepe rasti, cvete pozno in bogato, rodi vsako leto. Krono naredi visoko kakor topola (jagnjed), dá se pa vzgojiti za špalir in raste dobro na divjaku kakor tudi na pritlični podlagi (ivančkovem ali paradižnikovem jabolku.)

3. Šampanjska rejneta. Raste po visoko ležečih krajih, celo v vetrni, mrzli legi, na

vrtu, na polju in ob cesti. Zori po novem letu in se drži do poletja. Namizna in kupčijska sorta, ki je dobra za sušenje in za mošt. Sad je zelo trpežen, pa ne prav fin. Drevo je plodovito, cvete pozno in dolgo ter ljubi dobro ilovnato zemljo. Drevo, kojega krona je gosta in stisnena, raste dobro le na divjaku požlahtnjeno.

(Dalje prihodnjič.)

Dolenjsko sadjarstvo.

Ob priliki Tržaške razstave l. 1882 pisal je grof H. Attems o Dolenjskem sadjarstvu tole: Dolenjsko sadje je take oblike in barve, da se vidi, da je raslo v južnem podnebju. To bodi pa kažipot, kako je v tej pokrajini vrediti sadjarstvo, ki ima glede podnebja toliko prednosti pred planinskimi pokrajinami. Jaz menim pred vsem pridelovanje dobrih in pravih zimskih hrušek, ki pri nas na Štajerskem nič kaj prav nočejo zoréti. — Dolenjsko poleg Goriškega postalo bi lahko za te vrste sadja glavni pridelovalec za Dunaj in za Rusko. Rusko dobi sedaj sadje iz Krima, največ pa s Francoskega. Trst naj bi se oziral na te razmere in delal pot Dolenjskemu in Goriškemu sadju.

Tudi mi smo tega mnjenja, ker smo dobro prepričani, da umno sadjarstvo reši Dolenjskega kmeta popolnega ubožanja. V to svrho treba je, da se inteligencija za to stvar pobriga, zlasti pa učiteljstvo, in da se opusti nesrečna misel, da je vinarstvo edina mogoča stroka kmetijstva na Dolenjskem.

Praha.

Nedavno so mislili še vseobče, da je prahe treba, bodi zemlja kakoršna koli: dobra, slaba; lahka, težka, sušna, mokrotna. Povdarjalo se je, da brez prahe morajo njive izcerpiti se in izpiti. Vendar temu ne pritrjuje več nobeden razumnih kmetovalcev. Sploh pa novejši čas trdijo, da prahe nikakor ni treba. Akoravno je včasih marsikateri kmetovalec se bal, da ne bi preveč praho zanemarjal, toda naposled se je vsakateri prepričal, da je samemu sebi škodoval. Želeti je, da se tega vsakdo prepriča brez škode.

Tukaj je v prvi vrsti potrebno vedeti, kaj hočemo s praho sploh doseči? Navadno pravijo, da si njive tako pomorejo in se popravljajo in zatem zopet v določeni vrsti rodijo novih sadežev. Kedar njiva počiva, navozijo na njo gnoja. S tem dobi njiva novih snovi hranilnih za bodoče sadeže. Z njivino prstjo se pomešajo mogoče dobro. Zatem ima njiva časa dovolj, da se vsede in tako pripravi iz nova lepo in dobro roditi. Gnoj more biti živalski ali kovinski ali tudi umetni. Zgornje plasti njivine lepo razorane postanejo rodovitne tudi od zraka, ker iz tega prejemajo mnogo rodnih snovi, čeravno jih precej ne moremo ne videti, ne tehtati. Sedaj vprašujejo, bi li ne bilo možno vse to doseči tudi brez prahe? Odgovor deloma

robo, ki je mlada, nježna, ki ima mnogo mesa in malo pa trdnega špeha.

S samim pitanjem ne pridemo do takošnega blaga; treba je na to misliti pri odbiranju svinj za pleme. Naša navadna svinja daje pretrdo meso, če prav jo tudi dobro spitamo, meso ob rebrih je pretenko in ravno tukaj mesar največ dobička išče. Okostje pa pri naših svinjah je vse preorjaško in dela mesarjem in kuharicam pri deljenju porcijonov premnogo sitnob, na kar je vendar tudi pomisliti.

Krivo bi pa bilo, ako bi kdo mislil, da je z odbiranjem dobrega plemena vse storjeno. Pristopiti mora še razumno pitanje ali krmljenje.

Pitanje z ržjo dela meso temnejše barve pa tudi trdeje snovi, stročji sadeži pa narejajo preveč maščobe, po koruzi je špeh premehek, da ga časih ni mogoče povoditi, kajti vedno kaplja od špeha v vodilnici ter ostane vselej več ali manje mazast, tudi klobase iz mesa od tako pitane svinje niso dobre, ker so premeheke in mazaste. Posebno pa svarimo pred pitanjem s tako imenovano „mesno moko“ (Fleischmehl). Mesarji ne kupijo po nobeni ceni tako pitanih svinj, kar spoznajo na črnih svinjšekih, kajti ne morejo rabiti ne mesa, ne špeha.

Starejše svinje, ki so za pleme služile in so potem spitane bile, izkoristi mesar v manjšem mestu lažje, kakor oni v velikem mestu; zato je svetujemo, takih svinj ne pošiljati na večja tržišča; ne dobijo tukaj za-nje toliko kakor doma, vrh tega jim še računijo precejšnjih stroškov kot voznino. Kmetovalec torej dobiva od svinjerejstva največ dobička, ako vzreja živali, kakoršnih na sejnih, na tržiščih najbolj iščejo, namreč mlade, dobro pitane, toda ne pretolste.

„Gosp. Gl.“

Štajarcem priporočene jabolčne sorte, ki pa tudi drugod ugajajo.

(Dalje.)

4. **Pariška ramburska rejneta** (rejneta iz Kanade). Ta sorta uspeva tudi po visokih legah, a le v dobri, vlažni zemlji. Primerna je za polje, vrt in cesto. Zori novembra in trpi do maja. Sad se porabi za vse ter je kupčijsko jabolko prve vrste. Jabolka je pozno in previdno trgati. Drevo močno raste, zgodaj rodi in ima široko krono. Sorta je plodovita in se dobro sponaša na vsakem divjaku, kakor tudi v vsaki obliki.

5. **Ananasna rejneta**. Uspeva le v dobri zemlji, sicer pa tudi po mrzlih legah. Če so jabolka prav in ob pravem času trgana, držijo se do marca. — Namizno, kupčijsko in moštno sadje. Jabolko se trdno drži drevesa, v shrambi pa rado gnije. Drevo skrčeno raste, zgodaj rodi pa ima rado bolán les. Sorta je primerna za vsako vzgojo ter uspeva na vsaki podlogi.

6. **Siva jesenska rejneta**. Raste v vsaki legi, na vrtu in ob cesti. Ta sorta zori od oktobra do decembra in je rabna za sušenje in mošt. Sad nima nobene skominaste kisline, zaradi česar ga mnogi zelo ljubijo. Drevo je visoko, trpežno in močno, rodi vsako leto bogato, a dobi rado raka. To sorto vzgojiti je le na jabolčnem divjaku, in sicer na visokem deblu.

7. **Beli, drsasti kardinal**. Raste tudi v mrzli legi, na polju in na vrtu. To zimsko jabolko je namizna in gospodarska sorta. Trgovci ga drago plačujejo. Drevo je precej močne rasti in plodovito. Vzgoja bodi visoka, cepiti ga je pa na jabolčni divjak.

8. **Srček**. Sorta za dobre lege, sicer pa raste na polju, na vrtu in ob cesti. Izvrstno namizno jabolko, za sušenje pa ni. Sad je izvrstnega okusa in se trdno vej drži. Na drevesu nima nič kaj lepe barve in se šele odtrgano zrumeni. Drevo je zelo rodovito in gotovo obrodi. Vzgoja bodi visoka, a le na divjaku.

9. **Beli zimski tofelj**. Obrodi celo po mrzlih legah, na polju in na vrtu. Zori od novembra do januarja ter je namizna sorta, prve vrste kakor tudi za vse drugo porabna. Sočni sad je prijetnega okusa, zato je priljubljeno jabolko, se dobro prodaja in daje v sušilnici posebno lep, bel pridelek. Drevo je lepe rasti, precej plodovito, zlasti v sveži zemlji. Staro drevje postane rado manj rodovito, ako se mu ne pomaga z gnojem. Veje nizko visijo, zato ni za nasade ob cesti. Jabolka se dobro vej držijo. Drevo je za visoko, kakor tudi za pritlično vzgojo, uspeva pa le na jabolčnem divjaku.

10. **Cesarjeviča Rudolfova jabolko**. Ta sorta je v vsem podobna mošanckarju, samo da zahteva boljše lege, zato pa vsako leto rodi.

11. **Karmelitska rejneta**. Stori dobro v vsaki, ne premrzli legi. Drži se do marca in je za vsako porabo. Sad naj dolgo na drevesu ostane. Drevo le zmerno raste, rodi vsako drugo leto in ima okroglo krono. Sorta je primerna za vsako vzgojo in raste na vsaki podlogi.

(Dalje prihodnjič.)

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 16. Moja šestletna krava boleha že deseti dan. Pogostoma se uleže na tla, sedaj na eno, sedaj na drugo stran, molí noge od sebe ter iztega glavo po vampu, kakor kedar se teleti. Blato gre redno od nje, ravno tako tudi redno pije in jé. Krava se je že večkrat pojala. (Mat. F. v Z.)

Odgovor. Opis bolezni je prepovršen, da bi jo mogli spoznati. Morebiti, da je krava v križu mrtvučna, katera bolezen je lahko prišla od prehlajenja, od težkega poroda ob zadnjem oteletenju, ali pa je ob pripušcanji bik poškodoval kravo. Svetujemo Vam, da se obrnete do gosp. Gasparija, c. kr. okrajnega živinozdravnika v Postojini.

kislina dela, kakor so to dokazali vednostni poskusi in praktične skušnje, poglavitno, da se pomnožuje cvet in sad, da se bujno razvija plod in seme, pospešuje njih zrelost in pomnožuje obilica sladorne moke in škrobovine v rastlini. Raba kostne moke priporoča se posebno za pridelovanje semena, sadja, vina, repe, krompirja in žita; isto tako služi kostna moka kot izvrsten gnoj travnikom.

Pa ne samo tedaj, kadar je zemlja izpita ter ji primanjkuje fosforove kisline i. t. d., ali če imamo sploh malo hlevskega gnoja na razpolaganje, dobro in celó potrebno je dokupiti fosforove kisline, ampak tudi tedaj, če imamo sicer gnojne njive, pa hočemo storiti pridelovanje žita, zlasti pšenice, dobičkonosnejšo, izplača se nam nakup fosforovo kislih gnojil. Nizka cena žita njegovo pridelovanje slabo izplačuje, zato pa moramo vse zvršiti, da več pridelamo, ter tako znižamo pridelovalne stroške, ki odpadejo na vsak hektoliter. To doseže se s fosforovo kislimi gnojili. Da bode lažje razumeti, hočemo priliko navesti. Recimo, popotnik pride v hišo žejen ter prosi kaj pit. Dadé mu vode ter košček kruha, dostavijo pa, da smé na vsak grižljaj kruha storiti le požirek vode in to toliko časa, dokler je kaj kruha. No, če je kos kruha velik, ugasil si bode žejo, drugače ostal bode še žejen. Ravno tako je z rastlinami v zemlji. Narava ponuja jim razne redilne snovi, a vsake smejo le toliko vzeti, kolikor jim je predpisano t. j. v gotovem razmerji. Ako je v zemlji vsega dovolj, le ene redilne snovi pa premalo, mora se rastlina po tej ravnati. Na naših njivah primanjkuje ali pa je uže od narave premalo fosforove kisline, in ker te snovi dobivajo premalo, jemljejo tudi drugih manj. Če pa pomnožimo množico fosforove kisline v zemlji, more rastlina pri tej obilni hrani še drugih redilnih snovi več v sé vzeti, z eno besedo: fosforovo kisli gnoj pridelok izdatno poveča.

Pozivljemo, naše gospodarje naj naredijo v tej zadevi poskušnje ter naj kupijo kostne moke, s katero naj gnojijo žitu, zlasti pšenici, krompirju in vinogradom. Navadna kostna moka pokaže svoj učinek šele čez leto, zato je treba ž njo gnojiti n. pr. ozimini uže jeseni. Spomladi gnojiti je ozimini z razkrojeno kostno moko, najbolje meseca marca ob deževnem vremenu. Potrosi se njiva z kostno moko ter z brano prevleče; ni se bati, da rastlinice škodo trpijo, nasprotno: brananje jim dobro dé. S travniki je tudi tako ravnati. Opozarjamo naše kmetovalce, da je učinek le tedaj uspešen, ako je njiva uže sama na sebi gnojna, drugače ima gnojenje s fosforovo kislino nasledok, da se žito prezgodaj zrumeni in daje gluho klasje. Ako njiva ni dovolj gnojna, kupiti moramo razkrojene moke, kateri je primešan dušik. Ta moka pa povsod dobro dela in je izvrstno gnojivo. Navadne kostne moke rabi se za mernik posetve 60 kgr.

Razkrojene kostne moke ali pa take, koji je primešan dušik, rabi se za mernik posetve 40 kgr.

Navadne kostne moke 100 kgr. stoji 6 tudi 7 gld., razkrojene kostne moke 8 gld., z dušikovimi tvarinami pomešane pa 9 gld. 50 kr.

Kostne moke dobiti je v Ljubljani pri Luckmann & Bamberg-u.

Štajarcem priporočene jabolčne sorte, ki pa tudi drugod ugajajo.

(Dalje.)

12. Jabolko iz Dancinga. Uspeva tudi po visokih legah in se drži do marca. Jako porabna sorta za vse. Sad je prijetnega, vinskega okusa. Drevo hitro raste, kmalu rodi ter ima daleč proč moleče veje. Vzgoja bodi visoka.

13. Kranjska voščenka. Zgodnje zimsko jabolko, izvrstna namizna sorta, posebno dobro porabna za sušenje. Sad je zeló fin. Drevo slabo in počasi raste, ima široko krono ter je rado na raku bolno. Vzgajiti je voščenko vedno na visokem deblu, in sicer na jabolčnem divjaku.

14. Velika Kaselska rejneta. Ta izvrstna sorta uspeva povsod, v vsaki legi in v vsaki zemlji. Sme se saditi na polje, na vrt ali ob cesti. Kaselska rejneta drži se do avgusta prihodnjega leta in je za vse porabna, bodi si kot namizno, gospodarsko, kupčijsko ali moštno jabolko. Sad je, predno dozori, trd, potem pa izvrsten. Drevo čvrsto raste, ima podolgasto okroglo krono in je zelo rodovitno. Jabolka se trdno drže vej. Kaselsko rejneto naj naši sadjarji pridno pomnožujejo. Cepiti jo je na divjaku, vzgajiti se da visoko ali pa pritlično.

15. Orleanska rejneta. To rejneto saditi je le v zatišje, drugače pa raste celó v suhi zemlji. Priporočajo jo za vinske kraje. Drži se do aprila. Dobra je za vsako porabo. Sad naj dolgo na drevesu ostane, ker drugače uvène. V vlažni zemlji jabolka pokajo. Drevo raste na kvišku, a le počasi in je zelo rodovitno. Vzgoja in podloga je vsaka primerna.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske novice.

* Deželna komisija za zadeve trtne uši imela je svoje zborovanje v ponedeljek 14. t. m. v Ljubljani.

* Kmetijski tečaj za ljudske učitelje kranjske bode letos od 7. do 27. avgusta na deželni vinarski in sadjarski šoli v Grmu pri Novem mestu.

* Prvo dalmatinsko kmetijsko šolo otvorili so 16. januarija t. l. v Gravozi. Dalmatinske občine ustanovile so 28 štipendij po 180 gold. za revne učence te šole. Ker vemo, da se dalmatinske občine ne morejo ravno z bogastvom ponašati, zato jih tem bolj smemo v vzgled staviti kranjskim, oziroma dolenjskim občinam.